

Áttekintő összefoglaló és értékelés a Markovics and Others v Hungary ügyben hozott EJEB határozatról

A Markovics, Béres és Augusztin ügyekben az Emberi Jogok Európai Bírósága által hozott döntés tartalma összefoglalva a következő.

Markovics úr 1990 és 2007 között szolgált rendőrként, egészségügyi okból vált jogosulttá szolgálati nyugdíjra. Béres úr szolgálati nyugdíjazására 2010-ben került sor, mivel az átszervezések során az alacsonyabb beosztásba helyezését nem fogadta el. Augusztin doktor 1974 és 2005 között állományban orvosként és egészségügyi okból nyugdíjazták. A Bíróság által ismertetettek szerint mintegy három hét leforgása alatt a törvényi szabályozás megváltozott, az érintettek szolgálati nyugdíj helyett szolgálati járandóságra váltak jogosulttá, a járandóságuk összege a mindenkori személyi jövedelemadó-kulcsnak megfelelő mértékben csökkent, meghatározott esetben (ha jövedelmük elérte a mindenkori minimálbér másfélszeresét) az ellátás felfüggesztésére kerülhetett sor, valamint a nyugdíjas státuszhoz kapcsolódó egyéb kedvezményektől is megfosztották a kérelmezőket. A panaszt a kérelmezők a hátrányos megkülönböztetés tilalmának megsértésére, valamint a tulajdonjog és a hatékony jogorvoslathoz való jog sérelmére alapozták.

A kormány érvei, a bírósági álláspont és annak értékelése a Helsinki Bizottságnak az ügyben közreműködői jogászai által

Kormány	Bíróság	Helsinki
A kérelmezők elmulasztották kimeríteni az összes hazai jogorvoslatot	A Bíróság nem vizsgálta, mivel nyilvánvalóan alaptalannak minősítette a kérelmet.	Nem kérdés, hogy nem volt hatékony jogorvoslat az alkotmányjogi panasz, ezt utólag az elutasító AB döntés is igazolta.
Az nem vizsgálható, hogy a szolgálat során elkövetett bűncselekmény miatt felfüggeszthető lenne a nyugdíj, mert a kérelmezők esetében erre nem került sor.	A Bíróság elfogadta.	Egyetértünk.
A nyugdíjas státusszal együtt járó kedvezmények nem élvezik a tulajdonjogi védelmet.	A Bíróság elfogadta.	Egyetértünk. A szakszervezetekkel való egyeztetések során erre felhívtuk a figyelmet.
A juttatás jogcímének változása nem érinti a tulajdonjogot, az pusztán jelzi, hogy annak forrása nem a nyugdíjalap, hanem a központi költségvetés.	A Bíróság szerint a jogcím megváltoztatása a tulajdon békés élvezetébe való beavatkozásnak minősül, de attól való megfosztásnak nem.	Alkotmányjogilag nem igaz állítás (mivel a nyugdíj mértéke egy AB határozat értelmében nominálisan nem lenne csökkenthető), de ennek következményeit a Magyar Alkotmánybíróságnak kellett volna levonnia.
A csökkentés beavatkozás a tulajdonjogba, de annak célja legitim: a közterhek méltányosabb elosztása, figyelembe véve egyik oldalon a kedvezőtlen gazdasági körülményeket és a másik oldalon a nagyon kedvezményes feltételeket biztosító magas szolgálati nyugdíjakat.	A beavatkozás eredményeképpen sem a megélhetés nem került veszélybe, sem aránytalan teher nem hárult a kérelmezőkre. A Bíróság megjegyzi, hogy az előnyök sok más tagállamban ismertek és nem tekinthetők indokolatlannak.	A beavatkozás legitim célja mellett szólnak érvek, sőt, a strasbourgi gyakorlat alapján az ellátás mértékének csökkentése is jogszerű volt sok más esetben, mert a tulajdonjog strasbourgi sztenderdje szerint nem biztosít jogot konkrét összegű ellátásra.
Az ügy tárgya az adózás, amelynek esetében a Részes Államoknak széles mozgásterük van, és ezen belül jogszerű volt az intézkedés: megfelelő átmeneti időt biztosított, arányos terheket rótt az érintettekre, mivel ellátási jogosultságuk megmaradt, a csökkentés mértéke kicsi volt és annak nem volt hátrányos hatása a szolgálati nyugdíjasok megélhetésére.	ld. előző pontot	ld. előző pontot

A kérelmező érvei, a bírósági álláspont és annak értékelése a Helsinki Bizottságnak az ügyben közreműködői jogászai által

Kérelmező érvei	Bíróság álláspontja	Helsinki álláspont
A beavatkozás nem felelt meg a "jogszerűségből" fakadó előreláthatóság követelményének, mert három hét alatt vezették be az új szabályozást, amely vonatkozik a már megszerzett nyugdíjakra is.	A beavatkozás csekély foka miatt a három hét elégséges volt, nem volt mire felkészülni, a gyakorlat alapján pedig konkrét összegű ellátásra nincs jog.	Védhető bírósági pozíció.
Az intézkedés pusztán 0.0003%-ban javította a nyugdíjrendszer egyenlegét, azért a tulajdonjogba való aránytalan beavatkozásnak minősül a támadott intézkedés.	Ha van legitim cél, a Bíróság nem vizsgálhatja azt, hogy egy állam a legmegfelelőbb eszközt alkalmazza-e annak elérésére.	Védhető álláspont.
A járandóság az adókulcs emelésével tovább csökkenhet.	Ha ez bekövetkezne, az új kérelem tárgya lenne.	Egyetértünk.
Ha a nyugdíjrendszer indokolatlanul aránytalan is volt, az törvényen alapult, az előjogok nem voltak nyilvánvalóan ésszerűtlenek, és a rendszer működtetéséért az állam a felelős, nem a jogosultak.	A Bíróság elfogadta, hogy az előjogok számos Európa Tanácsi tagállamban ismeretesek és nem tekinthetők indokolatlannak.	Egyetértünk
A Kérelmezők már nem kötelesek a közösség terheiből kivenni a részüket, azt kivették a szolgálati idejük során.	–	Nem tartjuk védhető álláspontnak: a közös teherviselés és a sorsközösség nem ér véget az aktív korrallal.
Nem indokolja semmi az 57 életévüket betöltött és annál fiatalabbak eltérő kezelését.	Ezzel érdemben nem is foglalkozik a döntés.	Mulasztás a Bíróság részéről, és az Európai Unió előtt a 78/2000/EK Irányelv alapján ez külön vizsgálendő.
A csökkentés elfogadható lenne a pénzügyi krízisre tekintettel, ha egy bizonyos nyugdíjösszeg fölött mindenkire vonatkozna, és nem csak a nyugdíjasok egy célzott csoportjára.	A Bíróság szerint ha van is eltérő bánásmód, azt a nyugdíjrendszer racionalizálásának célja indokolja, és a céllal arányos a csökkentés. Az pedig nem tekinthető eltérő bánásmódnak, hogy ugyanazon életkorba tartozó személyekhez közelíti a szolgálati nyugdíjasok helyzetét a jogalkotó, és eltörli a más szükségtelennek vagy fenntarthatatlannak tartott privilégiumokat.	Szerintünk a döntés legproblémásabb része, részletesen lásd alább a szöveges értékelést e tekintetben.

A Bíróság döntése álláspontunk szerint négy okból kritizálható, ebből három tartalmi, egy pedig formai.

Bár a kérelmek külön kitérnek a rögzített nyugdíj problematikájára, erről említést sem tesz a határozat. Álláspontunk szerint a joguralom szempontjából alapvető jelentőségű kérdés, hogy ha van egy olyan jogszabályi rendelkezés, amely szerint egy időpontban a későbbi szabályozástól függetlenül rögzítik a szolgálati nyugdíjakat, akkor azok csökkenthetők-e a későbbiekben. Amennyiben igen, akkor nem világos, mire szolgálnak a kifejezett jogot biztosító törvények, különösen akkor, ha nyugdíjak rögzítése és azok megvonása között alig pár év telik el.

Nem világos, hogy az életkor alapú diszkriminációról miért nem ejt egy szót sem a határozat, és az sem, hogy mi lenne az ésszerű oka az 57 éves korhatárnál a beavatkozással érintett személyi kör kijelölésének. Egy mondatot legalább érdemelt volna ez a kérdés.

Érthetetlen a diszkrimináció-tilalommal kapcsolatos érvelés, ugyanis a határozatból két, egymással összeegyeztethetetlen álláspont rajzolódik ki. Az egyik szerint a nyugdíjas státuszok egységesítése nem minősülhet eltérő bánásmódnak, hiszen célja éppen az egyenlőtlen helyzetek egyenlőbbé tétele. Ez az érv szerintünk tarthatatlan, ugyanis az nem lehetséges, hogy az „egyenlősítés” során törvény alapján szerzett jogokat szüntetünk meg különböző jogi státuszú – de összehasonlítható helyzetben lévő, ti. nyugdíjas – személyek vonatkozásában. Ez alapján azt is kitalálhatjuk bármikor, hogy az országgyűlési képviselők magasabb nyugdíját csökkenteni kell, mert akkor lesz egyenlőbb a nyugdíjasok helyzete, ha a 40 évet dolgozott tanárok és a 20 évet képviselőként eltöltött személyek nyugdíja között nincs különbség. Ennek a gondolkodásnak lényegében semmi köze nincs a diszkrimináció-tilalomhoz, ami a *hátrányos* megkülönböztetést tiltja. A másik – ugyanebben a határozatban megjelenő - bírósági álláspont szerint, ha van is eltérő bánásmód, akkor azt a nyugdíjrendszer racionalizálása indokolja. Nem világos azonban, hogy mit jelent a nyugdíjrendszer racionalizálása akkor, ha az nem jelentheti az igazságtalannak tartott nyugdíjak igazságosabbá tételét. Viszont ha az utóbbit érti ez alatt a Bíróság, akkor veszélyes útra lépett: az egyértelmű jogszabályi rendelkezések utólagos felülvizsgálatát teszi lehető a mindig bizonytalan és változó tartalmú társadalmi igazságosság-felfogások szerint. Ez éppen a joguralom felszámolását jelentené.

Végül nem világos, hogy miért minősítette a kérelmeket nyilvánvalóan megalapozatlanként befogadhatatlannak a Bíróság közel két és fél után. A fenti összefoglalóból sem tűnik úgy, hogy nyilvánvaló lenne a kérelem befogadhatatlansága, viszont eljárásjogilag ez a döntés azzal a következménnyel jár, hogy nem lehet kérni a döntés nagykamari vizsgálatát. Pedig szerintünk lett volna olyan elvi jelentőségű kérdés (a joguralom és a diszkriminációval kapcsolatosan jelzett kérdések vonatkozásában), amelyet akár jogfejlesztési célból indokolt lett volna a Nagykamerának vizsgálnia. Az részben releváns csak, hogy a vizsgált rendelkezést öt magyar alkotmánybíró ítélte alkotmányellenesnek, márpedig nehezen állítható egy szabályozást támadó kérelem nyilvánvaló megalapozatlansága, ha azt a jogállamiság sérelme miatt a hazai alkotmánybírák jelentős része megsemmisítette volna.

Budapest, 2014. július 22.

Magyar Helsinki Bizottság